11.1.2023

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN VEROJAOSTO

HE 280/2022vp

Hengitysliiton asiantuntijalausunto

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

Hengitysliitto kiittää mahdollisuudesta lausua virvoitusjuomaverolaista ja pitää kannatettavana sitä, että elintarvikkeiden kulutusta ohjataan terveellisempään suuntaan verotuksellisin keinoin. On tärkeää, että kaavailtu virvoitusjuomavero tosiasiallisesti kannustaa kuluttajaa valitsemaan terveellisemmän vaihtoehdon, ja ohjaa elintarviketeollisuutta samalla kehittämään terveellisempiä tuotteita.

Riittävän kireä ja enemmän terveysnäkökohdista käsin valmisteltu verotusmalli kannustaa teollisuutta valmistamaan sokerittomia juomia ja ohjaa kuluttajien ostokäyttäytymistä. Jotta kulutus ohjautuu terveellisempään suuntaan, on esitetyn virvoitusjuomaveromallin portaikon ylintä veroluokkaa vielä kiristettävä esitetystä tasosta. Paljon sokeria sisältävien juomien korkea vero siirtyy kuluttajahintoihin ja näkyy sitä kautta kulutusvalinnoissa. Tupakkatuotteiden hintaan vaikuttaneet toimenpiteet ovat olleet tehokas keino vaikuttaa tupakointiin. Hinnan nousu vähentää tuotteen kysyntää.

Veroesitykseen sisältyvä terveysohjaus on kannatettavaa, mutta se ei kannusta riittävästi verotasolta toiseen siirtymistä. Portaikkoja tulee olla vähemmän, esimerkiksi kolme, jotta verotasolta toiselle siirtymisessä on vahvempi kannustin. Hengitysliitto katsoo, että lisäksi tarvitaan nollaveroluokka ainakin makeuttamattomille ja maustamattomille vesille ja kivennäisvesille. Kiinteiden juoma-ainesten rajaaminen virvoitusjuomaveron ulkopuolelle herättää kysymyksiä. Niiden tulee säilyä veron piirissä.

Kansanvalistusta terveellisestä ravitsemuksesta on tehty, ja sitä on syytä jatkaa, mutta terveysneuvonnasta huolimatta lihavuus ja sen aiheuttamat terveyshaitat ovat edelleen lisääntyneet. Siksi virvoitusjuomaverosta annettavaa lakia on syytä muuttaa enemmän terveyttä edistäväksi.

Aikuisista suomalaisista suurin osa on ylipainoisia tai lihavia ja pienimpienkin lasten lihavuus lisääntyy. Yhdeksän kymmenestä aikuisesta saa ruokavaliostaan liikaa suolaa. Myös rasvan laatu on suomalaisen ruokavalion ongelma. Tämä vaikuttaa sekä kansanterveyteen että sairauksien hoidon kautta myös kansantalouteen. Sairauksien vähentämiseksi on laajapohjaisemmat verotukselliset keinot otettava käyttöön. Sokerin lisäksi on puututtava suolan ja kovan rasvan saantiin.

11.1.2023

Hengitysliitto muistuttaa, että kansansairauksien ehkäisyssä ja hoidossa ravitsemuksella on keskeinen rooli. Yleinen ylipainoon liittyvä ongelma on hengityksen vaikeutuminen. Ylipaino haittaa hengittämistä, pallean toimintaa ja keuhkojen hengityskaasujen vaihtumista. Astmaa sairastaa noin 10% suomalaisista, ja astma on kolmanneksi yleisin erityiskorvauksen piirissä oleva sairaus. Ylipainoisilla ihmisillä esiintyy normaalipainoisiin verrattuna enemmän astmaa. Lihavuus on myös uniapnean taustalla vaikuttava merkittävä syy. On arvioitu, että n. 1,46miljoonaa suomalaista sairastaa vähintään lievää uniapneaa. (Bachour & Avellan-Hietanen 2021).

Suomalaisten selvä enemmistö haluaa, että yhteiskunta ryhtyy rajoittamaan epäterveellisten elintarvikkeiden tarjontaa ja kulutusta. SOSTEn, Tarttumattomien sairauksien järjestöverkoston (tuolloin Yksi elämä -verkosto) ja Terve Paino ry:n teettämän kyselytutkimuksen perusteella (Taloustutkimus, marraskuu 2020) yli puolet suomalaisista (53 prosenttia) kannatti siirtymistä elintarvikkeiden terveysperusteiseen verotukseen. Peräti 58 prosenttia suomalaisista kannatti sokeriveroa runsaasti sokeria sisältäville tuotteille. Nyt esitetty veromalli ei sovellu sellaisenaan laaja-alaisen terveysveromallin pohjaksi. Onkin pikaisesti perustettava työryhmä, joka valmistelee ja toimeenpanee laaja-alaisen terveysperustaisen valmisteveron kansanterveyden edistämiseksi. Asiasta on tehtävä kirjaus hallitusohjelmaan.

Pelkkä sokerivero on kansanterveyden näkökulmasta liian kapea-alainen. Sokerin ohella verotuksessa on otettava huomioon myös suola ja rasvan laatu. Laajapohjainen terveysperustainen vero tuo myös enemmän tuloja kuin pelkkä virvoitusjuomiin rajoittuva vero. Terveyttä edistävä veromalli tekee terveyden kannalta paremmista valinnoista edullisempia ja runsaasti lisättyä sokeria, suolaa ja kovaa rasvaa sisältävistä tuotteista vähemmän houkuttelevia. Tällainen veromalli ohjaa myös elintarviketeollisuutta tuottamaan terveellisempiä elintarvikkeita.

Hengitysliitto esittää, että valtionvarainvaliokunta sisällyttää mietintöönsä seuraavan ponnen: ”Valiokunta edellyttää, että terveysperusteisen valmisteveron valmistelua jatketaan viipymättä ja perustetaan asiaa selvittävä laaja-alainen työryhmä.”

Helsingissä 11.1.2023

Satu Mustonen
Erityisasiantuntija
satu.mustonen@hengitysliitto.fi
040 669 2096

Mervi Puolanne
Järjestöjohtaja
mervi.puolanne@hengitysliitto.fi
040 588 2782